بەش: کۆمەڵناسی

کۆلێژ: ئاداب

زانکۆ: زانکۆی سەلاحەددین

بابەت: دانیشتوان

پەرتووکی کۆرس: ساڵی سێیەم/ کۆرسی یەکەم

ناوی مامۆستا: م. ی. روستم صابر مصطفی

ساڵی خوێندن: ٢٠٢٤ ـ ٢٠٢٥

پەرتووکی کۆرس

Course Book

١. ناوی کۆرس	کۆرسی یەکەم / دانیشتوان
٢. ناوی مامۆستای بەرپرس	روستم صابر مصطفی
٣. بەش/ کۆلێژ	بەشی کۆمەڵناسی/ کۆلێژی ئاداب
٤. پەیوەندی	ئیمێل: rostam.mustafa@su.edu.krd ژمارەی مۆبایل/ (07504673826)
٥. یەکەی خوێندن (بە سەعات) لە هەفتەیەک	تیۆری:3
٦. ژمارەی کارکردن	6 کاتژمێر لەهەفتەیەکدا/ 2 گرووپە بۆ هەر گرووپێك ٣ کاتژمێر/ ٣+٣=6 کاتژمێر 6 + توێژینەوەی دەرچوون 8 کاتژمێر= 14 کاتژمێر
٧. کۆدی کۆرس	
٨. پرۆفایلی مامۆستا	✓ روستم صابر مصطفی. ✓ لە دایکبووی ١٩٧٩ ✓ بەشداریکردن لە خولەکانی ئینگلیزی لە سەنتەری (OSA) بۆ فێرکردن. ✓ دەرچووی خولی توانستی کۆمپیوتەر-زانکۆی سەڵاحەددین. ✓ دەرچووی خولی توانستی ئینگلیزی لە بەڕێوەبەرایەتی سەنتەری زمانی زانکۆی سەلاحەددین. ✓ بەدەستهێنانی بڕوانامەی بەکالۆریۆس ساڵی (٢٠١٠-٢٠١١) لە بەشی کۆمەڵناسی-کۆلیژی ئەدەبیات- زانکۆی سەلاحەددین، بە پلەی زۆرباشەی بەرز- دووەم لەسەر ئاستی بەش. ✓ کارکردنم وەك (معید) لە بەشی کۆمەڵناسی- کۆلێژی ئەدەبیات. ✓ بەدەستهێنانی بڕوانامەی ماستەر لەساڵی (٢٠١٧) لە بەشی کۆمەلناسی- کۆلیژی ئەدەبیات- زانکۆی سەلاحەددین-هەولێر. ✓ میلاکم لە بەشی کۆمەڵناسی- کۆلیژی ئەدەبیات- زانکۆی سەلاحەددین. ✓ بەشداریکردن لە چەندین چالاکی زانستی.

	✓ قوتابی دکتورام لە بەشی کۆمەڵناسی- کۆلیژی ئاداب- زانکۆی سەلاحەدین.
٩. وشە سەرەکیەکان	دانیشتوان، دیموگرافیا، مۆرفۆلۆژیای کۆمەڵایەتی، قەبارەی دانیشتوان، چڕی دانیشتوان، ڕەوکردن، بەپیتی.

١٠. ناوەرۆکی گشتی کۆرس:

گرنگی خوێندنی ئەم کۆرسە تێگەیشتنە لە ڕەهەندە جیاوازەکان؛ کە بابەتي دانیشتوان دەرفەتێکی فراوان دەڕەخسێنێ بۆ لێکۆڵینەوەی ژمارەیەک لەو کێشانەی؛ کە پەیوەستە بە شیکردنەوەی دانیشتوان، هەروەها ئەم زانستە هەڵدەستێ بە بەکارهێنانی میتۆدی زانستی بۆ کۆکردنەوەی زانیاری و دابەشکردن و ڕیکخستن و شیکردنەوەی داتاکانی تایبەت بەخۆی. مەودای کاریگەری دانیشتوان بەتایبەتی و کۆمەڵناسی بەگشتی و، کاریگەرییەکانی دیاردەی دانیشتوان لەسەر کۆمەڵگەو، ئاستی ڕێکخستنیی بۆ پرۆسەی کۆمەڵایەتی، بۆئەوەی کە ئەنجامدانی توێژینەوەی دیکەو ئاڵۆز دەستەبەر دەکات.

لەبەر گرنگی بابەتەکانی ئەم کۆرسەی خویندن، چونکە بابەتی جۆراوجۆرو لەیەکتر جیاوازن هەر بابابەتەو گرنگی تایبەت بە خۆی هەیە، لەسەرەتادابۆچی ئەم زانستە دەخوێندرێ، دواتر ناساندنس چەمکەکانە، هەروەها چۆنیەتی ناسینەوەی بابەتی دانیشتوان زۆر گرنگە قۆناغ و هەنگاوەکانی دانیشتواننناسی نیشان دەدەین و دەخەینە بەر چاوی قوتابیان. ئینجا لە دوای ئەمەش باسی گرنگی و پەیوەندی نیوان کۆمەڵناسی دانیشتوان ودیمۆگرافیا لە کات و ماوە جۆربەجۆرەکان باس کردنیان لە لایان زانایان و بیرمەدو پسپۆرانی شارەزا دەخەینە بەردەستی قوتابیان بۆ زیاتر شارەزابوون و زانین و ناسینەوەی - قۆناغە جۆربەجۆرەکان و جیاوازییەکانیان. هەروەها پەیوەندی نێوان دانیشتوان و لقە زانستییەکانیتردا کە پەیوەندییەکی بەهێز لەنێوانیاندا هەیەو، لەبەر گرنگی سەردەم و کاتی خستنەروویان و میتۆدەکانیان شیوازی پەیرەوکردنیان بەتایبەتیش لە شیکاری و بەکارهینانیان لە بوارەکانی خویندن و تویژینەوەدا. لەبەر گرنگی بابەتی پیتداری پیویستە قوتابیان ئاشنا بکرین و ئاستی زانست و زانینیان دەولەمەند بکریت، خویندنەوەو گرنگی دانیان بە بابەتەکانی پیتداری دانیشتوان و تیۆرەکانی دانیشتوان زیاتر گرنگی بدەن و ئاستی مەعریفیان زیاد بکەن ،هەروەها زیاتریش گرنگی بە تیۆرەکانی ئیتداری دانیشتوان بدەن. لەنزیک کۆتایی ساڵی

خویندن زۆر گرنگ و پیویستە قوتابیان شارەزا ببن و بۆ ئەوەی بتوانن جیاوازی ئەم بۆشاییانە بزانن کە لە ئەنجامی کۆچکردن وپاڵنەر و شیوازوجۆرەکانیان تایبەتمەندیەکانیان بزانن، لەگەڵ هۆکارەکانی مردن.

دیاردە و ڕووداوە دانیشتوانییەکانی وەکو چڕیی دانیشتوان، قەبارەی دانیشتوان، زۆربوونی دانیشتوان، بەپیتی و کۆچکردن کە بابەتی سەرەکی دانیشتواناسییە، بۆیە شایەنی لێکۆڵینەوەیە لەلایەن تویژەرانەوە، بۆئەوەی دەرئەنجامی هۆکار و ڕەنگدانەوەی ئەو دیاردانە بەشێوەیەکی واقعی و ڕاستگۆیانە بخرێتەڕوو.

لەمیانەی خوێندنی بابەتەکان، تیشک خستنەسەر دیاردە دانیشتوانییەکان و چالاکییەکی کۆمەڵایەتی لەژیانی تاک و گرووپ و کۆمەلگەدا، لەگەڵ ئەوەشدا؛ کە ئەفلاتون پێیوایە هەر کاتێک ژمارەی دانیشتوان بەرەو کەمبونەوە بچێت پێویستە ئاسانکاری بۆ گەنجان بکرێت لە پێکهێنانی پرۆسەی هاوسەرگیریدا، هاوسەرگیری وەک پرۆسەیەک لە پرۆسەکان بە گرنگترین بڕیار و کار دادەنرێت لە ژیانی مرۆڤەکان وخێزان و کۆمەڵگادا.

لەکۆتاییشدا زۆر پیویست و گرنگە قوتابیان ئاشنا بکرین واتە شارازیی بکرین لە ناسینەوە چین و تویژەکانی دانیشتوان.

١١. ئامانجەکانی کۆرس

✓ لیرەدا ئامانجەکانی ئەم کۆرسە دەخەینە بەردەم قوتابیان کە بریتین لە:

- فێرکردنی قوتابی بە ڕەهەندەکانی دانیشتوان.
- شارەزابوون لە سەرهەڵدان و گەشەکردنی دانیشتوان.
- ئاشنابوون بە چەمک و تایبەتمەندی و بوارەکانی دانیشتوان.
- زانینیی جۆرو دیاردەکانی دانیشتوان.
- شارەزابوون و وەرگرتنی زانینی زیاتر دەربارەی دانیشتواناسی لە لایەن قوتابیانەوە
- هەروەها زانینی چۆنییەتی دروست بوون و پیکهاتەی بنچینەکەی دانیشتوان چیین؟

- ڕوونکردنەوەی چۆنیەتی دروست بوون و سەرهەڵدانی دانیشتوان و دیمۆگرافی.
- ناگادارکردنەوەو فیرکردنی قوتابیان لە چۆنیەتی لیکۆلینەوەو ئەنجامدانی لیکۆلینەوەی دانیشتواناسی.
- ڕوونکردنەوەی چۆنییەتی ئەنجام دانی پرۆسەکانی لیکۆلینەوەی دانیشتواناسی چۆن و بە چ شیوازیک بووە؟
- بەدیارخستنی پەیوەندی نیوان دیمۆگرافیا و لیکۆلینەوەی دانیشتوان چییە
- پیزانینی قوتابیان کە لە دیرزەمانەوە زانایان و بیرمەندان چۆن و بە چ شیوازیک باسی دانیشتوانیان کردووە؟
- ناگادارکردنەوەی قوتابیان لە پیزانی فاکتەرەکانی گەشەی دانیشتوان و لیکۆلینەوەی دانیشتوان چۆن بووە؟
- پیدانی زانیاری زیاتر لە چۆنیەتی پیشکەوتنی زانست و بۆچوونەکانی بیرمەندان دەربارەی دانیشتواناسی.
- ئاگادار کردنەوەی قوتابیان لە چۆنیەتی تیۆرەکانی دانیشتوان بۆ سوود وەرگرتن لەچۆنیەتی بەکارهینانیان
- پێکهاتەی دانیشتواناسی.
- پیدانی مەعریفەی زیاتر لە چۆنیەتی پیتداری دانیشتوان و گەشەی دانیشتواناسی دا لە کۆمەلگای مرۆییدا.
- زانینی جیاوازی ڕیژەی پیتداری لە کۆمەلگاکانی دانیشتواناسی لە جیهان دا.
- زانین و ناساندنی جۆر و لقەکانی دانیشتواناسی.
- چۆنیەتی زانینی ریژەکانی ئەنجامدانی هاوسەرگیری لە کۆمەلگاکاندا؟
- پیزانینی قۆتابیان لە هۆکارەکانی ریژەی مردنی دانیشتوان.
- نامانجمان زانینی ئاستی شێوە جۆربەجۆرەکانی کۆچکردنی دانیشتوانی.

ئەمانەی سەرەوە هەندیک لە ئامانجە سەرەکییەکانی ئەم ساڵەی خویندنە

١٢. ئەرکەکانی قوتابی

- ❖ پێویستە قوتابی/ خوێندکار لەکاتی وانە وتنەوەدا لەپۆلدا ئامادە بێت.
- ❖ بەشداریکردنی قوتابی/خوێندکار لە وانەکان (چالاکی ڕۆژانە).
- ❖ بەشداریکردن لە تاقیکردنەوەکان.
- ❖ ئامادەکردنی ڕاپۆرت و سمیناری تایبەت بە بابەتەکە.

١٣. ڕێگەی وانە ووتنەوە

- ✓ لەرێگەی پاوەرپۆینت بابەتەکان ئامادە دەکرێت و بەشێوی سلاید لەرێگەی داتاشۆ پێشکەش قوتابیەکان دەکرێت.
- ✓ پیشاندانی وێنەی جۆراوجۆر سەبارەت بە وانەکان لەڕێگەی داتاشۆ.
- ✓ لەکاتی پێویستدا زۆر جار بۆ روونکردنەوەی زیاتر، تەختە بۆ نووسین بەکاردێت.
- ✓ باسکردنی نمونەی جۆراوجۆر تایبەت بە بابەتی دانیشتوان بۆ تێگەیشتنی زیاتری قوتابیان.

١٤. سیستەمی هەڵسەنگاندن

- لە جاری یەکەم تاقیکردنەوەیەک لەسەر (١٥) نمرە دەکرێت.
- هەروەها لە جاری دووەم بەهەمان شێوە تاقیکردنەوەیەک لەسەر (١٥) نمرە دەکرێت.
- (١٠) نمرەکەی تر بۆ چالاکییەکانی پۆل و ئامادەبوون و ڕاپۆرت و سمینار تەرخاندەکرێت.
- (٦٠) نمرە بۆ تاقیکردنەوەی کۆتایی دەبێت.

کۆی گشتی دەکاتە (١٠٠) نمرە.

١٥. دەرئەنجامەکانی فێربوون

گرنگترین بوار کە قوتابی/خوێندکار پەیڕەوی دەکەن بریتییە لە فێربوون و شارەزایی لەسەر کایە و دیاردە هەمەچەشنەکانی دانیشتوان، لەگەڵ ئەوەشدا زانینی گەشەسەندنی دانیشتوان، هەروەها ئەوەی گرنگە باس بکرێ؛ ئاشنابوونە بە چەمکە سەرەکی و لاوەکییەکانی ئەم بابەتە، دواتر لەڕێگای ڕوونکردنەوەی بۆ قوتابیان سەبارەت بە دیاردە و پێکهاتە جۆراوجۆرەکان؛ کە کاری سەرەکی توێژەرانە بۆ تێگەیشتن لە بابەتەکان و خستنەڕوو و شیکردنەوەی ڕاستییەکان، تاکو بتوانرێ لە ئەگەری بوونی هەر کێشەیەکدا؛ چارەسەی گونجاوی بۆ بدۆزرێتەوە؛ لە بابەتەکانی وەکو: پرس و دیاردە و ڕووداو و کردە دانیشتوانییەکان، بۆیە کارکردنی توێژەر لەسەر

لایەنە جیاوازەکان پێویستە و بەدواداچوون لەسەری ئەنجامبدرێت، ئەمەش گەیشتنە بەو هۆکارانەی کە لەسەر تاک و گرووپ و کۆمەڵگە ڕەنگیداوەتەوە، کەواتە توێژینەوەکردن لەسەر بوارە جۆراوجۆرەکان بریتییە لە دیاریکردن و پیشاندانی ڕاستییەکانە لەهەر لایەنێکی ژیانی کۆمەڵایەتی.

لیستی سەرچاوەکان

١) أجمد عل اسماعيل. (١٩٩١) ط٣. اسس علم السكان.

٢) مصطفى خلف عبدالجواد. (٢٠٠٩) دراسات فى علم اجتماع السكانى.

٣) صابر أهد عبدالباقى. (١٤٣٤هـ) علم اجتماع السكان. مملكة العربية السعودية.

٤) فتحى محمد ابو عيانة. (٢٠٠٠) دراسات فى علم السكان.

٥) عبدالله عطوى. (١٩٩٦) جغرافية البشرية صراع الانسان مع البيئة.

٦) عاطف على. (١٩٨٩) الجغرافيا الاقتصادية والساسية والسكانية.

٧) ابراهيم اهد سعيد. (١٩٩٧) اسس الجغرافيه البشرية والاقتصادنة.

٨) بيار جورج. (١٩٨٥) جغرافية السكان. ط٣.

٩) على عبدالرزاق جلى. (١٩٩٧) علم اجتماع السكان. دار المعرفة الجامعية.

١٠) احمد رمضان شقلية. (١٩٨١) دراسات في الجغرافية الاقتصادية. ط١.

١١) فتحي محمد ابوعيانة. (١٩٩٣) جوغرافية السكان. ط٤.

١٢) فتحي محمد و فتحي عبدالعزيز. اسس علم الجغرافيا الطبيعية والبشرية.

١٣) صفوح خير. (٢٠٠٠) الجغرافية،موضوعها ، واهدافها ، ومناهجها ،

١٤) عبدالمنعم عبد الحي، (١٩٨٥) علم السكان الاسس النظرية والابعاد الاجتماعية، ط١.

١٥) ابراهيم خليفة. (١٩٨٤) علم الاجتماع والسكان دللالات الاجتماعية الامنية للتركيب السكاني.

١٦) حسن الساعاتي و عبدالحميد لطفي. (١٩٨١) دراسات في علم السكان.

١٧) على لبيب. دانيشتوانى جيگيرو ناجيگير.

١٨) عبدالمجيد غفور ابراهيم. كومەلناسى دانيشتوان.

١٩) محمد شوانى. ئەنترۆپۆلۆژیای دانیشتوان.

٢٠) هاشم نعمة فياض. العلاقة بين الخصوبة السكانية والمتغيرات الاجتماعية والاقتصادية.

٢١) عبدلله غفور،(٢٠١٧) دانیشتوان، چاپخانەی حاجی هاشم هە ولیر.

٢٢) عبدالله غفور،جوگرافیای دانیشتوان،زانکوی سەلاحەدین هە ولیر

٢٣) فراس عباس فاضل البياتي. (٢٠١٧) البنا و السوسيوديموغرافي للمجتمع.

٢٤) فراس عباس البياتي. (٢٠١٧) علم الاجتماع السكان.

١٧. بابەتەکانی دانیشتوان	ناوی مامۆستای وانەبێژ
پێشەکی ***پرۆژە و بەرنامەی کاری زانستی ئەم ساڵەی خوێندن*** **بۆچی ئەم لقە زانستییە دەخوێنین؟** بەشی یەکەم/ دیاریکردنی چەمکەکان و ڕەهەندەکانی بابەتەکە. باسی یەکەم: دیاریکردنی چەمکەکان. ١) دانیشتوان ٢) دیمۆگرافیا ٣) مۆرفۆلۆژیای کۆمەڵایەتی ٤) دانیشتوان و کۆمەڵگا باسی دووەم: ڕەهەندەکانی بابەتەکە یەکەم/ بوارەکانی دانیشتواناسی دووەم/ پەیوەندی دانیشتواناسی بە لقە زانستیەکانیترەوە بەشی دووەم/ پەرەسەندنی مێژوویی هزری دانیشتواناسی باسی یەکەم: سەرەتاکانی بیرکردنەوە لە دانیشتوان و گەشەکردنی یەکەم/ بیرکردنەوەی دانیشتوانی لای یۆنانییەکان دووەم/ بابەتی دانیشتوانی لە ڕۆژهەڵات باسی دووەم: سەرەتاکانی بیرکردنەوە لە دانیشتواناسی وەک لقێکی سەربەخۆ بەشی سێیەم/ دیاردە دانیشتوانییەکان ١) قەبارەی دانیشتوان ٢) پێکهاتەی دانیشتوان	م. ی. روستم صابر مصطفى (6) کاتژمێر لە هەفتەیەکدا. کە بەسەر دوو گرووپدا دابەش دەبن، بۆ هەر گرووپێک (3) کاتژمێر 3+3=6 کاتژمێر 6 + 8 توێژینەوەی دەرچوون= 14کاتژمێر

٣) دابەشبوونی دانیشتوان ٤) چڕی دانیشتوان ٥) کۆچکردنی دانیشتوان. بەشی چوارەم/ توێژینەوە دانیشتوانییەکان (دراسات السكانية) یەکەم: مەبەست لە توێژینەوە دانیشتوانییەکان و جۆرەکانی دووەم: گرنگی توێژینەوە دانیشتوانیەکان سێیەم: هۆکارەکانی پەرەسەندنی توێژینەوە دانیشتوانیەکان	
١٨. بابەتی پراکتیک (ئەگەر هەبێت)	

١٩. تاقیکردنەوەکان

یەکەم- چەمکەکان: لەم جۆرە تاقیکردنەوەیە داوا لە قوتابی دەکرێت پێناسەی چەمکەکان بکات؟

بۆنمونە:

پرسیار-

پ١- پێناسەی ئەم چەمکانە بکە؟

١- دانیشتوان، ٢- دیموگرافیا.

وەڵام/ ١- دانیشتوان: بریتییە لەو کۆمەڵە کەسانەی کە پێکەوە لەشوێنێکی دیاریکراو دەژین، لە هەردوو ڕەگەزی نێرومێ پێکهاتوون بەڕێژەیی، هەندێ خەسڵەتی هاوبەش کۆیان دەکاتەوە و بەرژەوەندییەکانیان پێکەوە دەبەستێت، وەکو نیشتمان و زمان و ئایین و پیشە جۆراوجۆرەکان. مەرجیش نیە هەموو وولاتێک تەنها لە یەک نەتەوە یان یەک زمان یان یەک ئایین پێکهاتبێت.

٢- دیموگرافیا بریتییە لە توێژینەوەی ئامارییانەی دانیشتوان و پشت بە ژمارە و ڕێژە دەبەستێت و تەنیا گرنگی بەلایەنی چەندایەتی دانیشتوان دەدات قوول نابێتەوە بۆ بە دەرخستنی لایەنی چۆنایەتی و ئەو تایبەتمەندیانەی کە پەیوەستن بە چۆنایەتی دانیشتوانەوە

دووەم- دارشتن: لەم جۆرە تاقیکردنەوەیە پرسیارەکان زۆربەی بە وشەی وەک روون بکەوە چۆن...؟ هۆکارەکان چی بوون...؟ بۆچی...؟ چۆن...؟ دەستپێدەکات.

بۆنمونە:

پ٢- بوارەکانی دانیشتواننناسی ڕوونبکەوە؟

وەڵام/

١- پیکهاتەی دانیشتوان بە هەردوو لایەنی بایەلۆژی و کۆمەڵایەتییەوە.

٢- دابەشبوونی دانیشتوان بەسەر هەرێم و ناوچە جیاوازەکان و شار و لادێدا و ئەو هۆکارانەی کاریگەریان لەسەر ئەم جۆرە دابەشبوونە هەیە.

٣- قەبارەی دانیشتوان و هۆکارەکانی گەورە بوون ڕێکخستن و بچووک کردنەوەی قەبارەی دانیشتوان.

٤- چڕی دانیشتوان و ئاستی پەرش و بڵاوی گروپە مرۆییەکان لە کۆمەڵگە جیاوازەکاندا و ڕەنگدانەوەی ئەم دیاردەیەش لە رەفتار و چۆنیەتی بیر کردنەوەی تاکەکاندایە.

٥- کۆچکردنی (ڕەوکردن)ی دانیشتوان و جۆرەکانی ڕەوکردن و هۆکارەکانی لە کۆمەڵگە جیاوازەکان.

٦- پرۆژە و بەرنامەکانی ڕێکخستنی خێزان و چۆنیەتی چاککردنی نەوە(تحسين النسل).

٢٠. تێبینی تر

بوونی کۆرس بووک، هاندەرێکی زۆرباشە بۆ بەرچاوڕوونی و بەرزکردنەوەی ئاستی زانستی قوتابی/ خوێندکار و مامۆستا و وانەکان، هەروەها دەبێتە دیاربوونی سەرەتا و کۆتایی پلانی مامۆستا.

٢١. پێداچوونەوەی